

- ARAŞTIRMA MAKALESİ -

Sınıf Öğretmenlerinde Küresel Sosyal Sorumluluk Algısının İstatistiksel Değerlendirilmesi

Hüseyin BAKIR^a
Mehmet Hakim ERDEN^b
İlker TURAY^c
Mehmet Sıddık URTEKİN^d

Özet

Kişileri küresel problemlerin çözümüne götürecek ve buna paralel olan harekete geçirecek faktörler içinde en önemli olanı, kişilerin ve örgütlerin kendilerini bu durumdan sorumlu hissetmeleridir. Küresel sosyal sorumluluk, doğa ve canlıların tümüne ve bunların bir bütün olacak şekilde oluşturduğu dünyaya karşı sorumluluk hissetmesiyle alakalı bir durumdur. Toplumsal bir varlık olan bireyin sosyal sorumluluk bilinciyle yetişebilmesi için ailenin ardından okulda iyi bir eğitim alması şarttır. Sosyal sorumluluk bilincinin güçlendirilmesi eğitimin öncelik verdiği hedefleri içerisinde yer almakta ve bu süreçte okul, yeni neslin içinde yaşadığı topluma karşı sosyal sorumluluk bilinciyle yetişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu çalışmanın amacı 389 sınıf öğretmeni için demografik özellikler olan cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve bir sivil toplum örgütüne üye olma açısından sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme dönük sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için anlamlı farklılık olup olmadığını araştırmaktır. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonucunda $p < 0.05$ olduğundan normal dağılım sağlanmamıştır. Grup farklılığı analizlerinde parametrik olmayan testler olan iki grup için Mann-Whitney-U testi, üç ve üzeri grup için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Cinsiyet açısından kadın öğretmenlerin, medeni durum açısından bekarların, yaş açısından 25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin, eğitim durumu açısından lisansüstü eğitim düzeyinde olan öğretmenlerin ve bir sivil toplum kuruluşuna üye olan öğretmenlerin anlamlı şekilde yüksek sosyal sorumluluk skoruna sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Sosyal Sorumluluk, Sınıf Öğretmeni, İstatistiksel analiz

Jel Kodları: I21, M14, C12

Başvuru: 07.11.2022

Kabul: 14.12.2022

Statistical Evaluation of Global Social Responsibility Perception in Classroom Teachers

Abstract

The most important factor that will lead people to the solution of global problems and act in parallel with this is that individuals and organizations feel responsible for this situation. Global social responsibility is related to the feeling of responsibility towards nature and all living things and the world they create as a whole. In order for the individual, who is a social being, to grow up with a sense of social responsibility, it is imperative that he receives a good education at school after the family. Strengthening the awareness of social responsibility is among the priorities of education, and in this process, the school plays an important role in raising the new generation with a sense of social responsibility towards the society they live in. The aim of this study is to determine whether there is a significant difference for 389 primary school teachers in terms of demographic characteristics such as gender, age, marital status, educational status and being a member of a non-governmental organization for social responsibility and sub-dimensions of action-oriented responsibility, ecological responsibility, altruistic responsibility and national responsibility. is researching. As a result of Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests $p < 0.05$, normal distribution was not achieved. In group differences analysis, Mann-Whitney-U test was used for two groups and Kruskal-Wallis test was used for groups of three or more. It was determined that female teachers in terms of gender, singles in terms of marital status, teachers between the ages of 25-35 in terms of age, teachers with graduate education in terms of education level and teachers who are members of a non-governmental organization have a significantly higher social responsibility score.

Key Words: Global Social Responsibility, Classroom Teacher, Statistical analysis

Jel Kodes: I21, M14, C12

^a Milli Eğitim Bakanlığı, Kızıltepe Yüceli İlkokulu ,Okul Müdürü, huseyinbakir@windowslive.com, ORCID:0000-0003-1158-1149

^b Milli Eğitim Bakanlığı, Kızıltepe Yüceli İlkokulu ,Müdür Yardımcısı., hakim_erden@hotmail.com, ORCID:0000-0002-6063-6559

^c Milli Eğitim Bakanlığı, Kızıltepe Taşlıca İlkokulu, Müdür Yardımcısı, ilkeruray@hotmail.com, ORCID:0000-0001-9830-7702

^d Milli Eğitim Bakanlığı, Kızıltepe Taşlıca Ortaokulu, Müdür Yardımcısı, urtekin@hotmail.com, ORCID:0000-0001-8611-1075

GİRİŞ

Günümüzde sanayi, eğitim, bilim ve teknoloji, insan hakları gibi daha birçok alanda yaşanan gelişmeler, insanların sosyal yapısında ve sosyal hayatında büyük değişikliklere yol açmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, sorumluluk kavramı daha çok üzerinde durulan bir kavram haline gelmiştir. Özellikle yaşanan büyük savaşlar, yıkımlar ve ekonomik bunalımlardan sonra sorumluluk kavramının toplumsal boyutu daha fazla vurgulanmıştır. Ulaşım, bilgi teknolojisi ve iletişim gibi insanları birbirine bağlayan köprülerin hızla gelişmesi, insanlar, toplumlar ve ülkeler arasındaki etkileşimi arttırmış, diğer gelişmelerle birlikte küreselleşme olgusunun hızla büyümesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Küreselleşme olgusunun ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal sorumluluk kavramı evrensel bir boyut kazanmış, sosyal sorumluluk kavramının sınırları içinde yaşadıkları toplumun ötesinde tüm dünyaya genişlemiştir.

Sorumluluk, insanların olumsuz sonuçlara yol açabilecek olaylara müdahale etmedikleri eylemlerinin veya durumlarının sonuçlarını kabullenmeleri olarak tanımlanabilir (Dökmen, 2003:45). Sorumluluk bilinci aileye dayanmakta, çevre ve eğitimin etkisi altında gelişim göstermektedir. Kontrol edilebilir bir unsur olarak değer ve sorumluluk bilinci eğitim yoluyla bireylere sistemli bir şekilde aşılanmaya çalışılmaktadır. Bireylerin sorumluluk kavramını içselleştirmeleri, toplumun istediği yönde sorumluluk duygusu kazanmaları, topluma faydalı davranışlarda bulunmaları için bu kavramın planlı ve sistemli bir eğitimle kazandırılması önemlidir. Öğrencilere rol model olacak öğretmenlerin sosyal sorumluluk tutumları olumlu bir sinerji yaratarak öğrencilerin de konuya sıcak bakmasına neden olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, İstanbul'da görev yapan 389 sınıf öğretmenine yönelik, demografik özellikler için küresel sosyal sorumluluk algısının istatistiksel değerlendirilmesidir.

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sosyal Sorumluluk Kavramı

Modern yönetim yöntemlerini temel alan sosyal sorumluluk kavramı; genel olarak işletmelerin çalışmalarını sürdürürken iletişim kurdukları kurum, kişi veya kuruluşların değerlerine dikkat etmeleri ve bunu gönüllülük esasına göre yapmaları gerektiğine işaret etmektedir. Tüm bunları uygularken içinde bulundukları durumların sosyal alandaki olumsuz yönlerini ortadan kaldırmayı esas alırlar. Sosyal sorumluluk kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde tanımlanmıştır (Kesal, 2021: 6). Sosyal sorumluluk, özel sektör, kamu sektörü ve STK'ları ortak paydada buluşturarak, belirli bir amaç için bir araya getiren, devletin yeterli kaynak ayırmadığı alanlarda topluma hizmet etmek, özel sektör kuruluşlarının görevidir (Yaman, 2012: 160).

İşletmenin faaliyet gösterdiği bölgenin sosyal statüsünü kabul etmek, iş paydaşlarının haklarını korumak, toplumun refah seviyesini yükseltecek sağlık, eğitim ve sanat faaliyetlerini desteklemek, faaliyet gösterdiği doğal çevreyi korumak gibi sosyal sorumluluk, Müşterilere kaliteli mal ve hizmet sunmak, çalışanların hak ve özgürlüklerine saygı duymak gibi konuları kapsamaktadır (Öztürk, 2010: 2-3). Sosyal sorumluluk, kişisel veya kurumsal çıkarların ötesine geçen sosyal çıkarlar yaratmak ve toplumun insani ve maddi değerlerine yönelik kamusal tutumları ifade etmektedir. Kısacası sosyal sorumluluğu gözeten şirketler, iş ahlakına, maddi ve yasal şartlara, hem şirket içi hem de şirket dışı sosyal kişilerin ihtiyaçlarına uygun bir tavır sergilerler (Güney, 2011: 69).

Sosyal sorumluluk kavramı, sosyal açıdan ilgili şirketler de dahil olmak üzere, kamu kuruluşları ve kamu stratejileri açısından, yani kamu düzeyinde ve özel sektörde önemli görülen ihtiyatlı davranışların bütünüdür (Negiz, 2015: 131). Sosyal Sorumluluk, iş başarısının toplum, çevre ve ekonomi üzerindeki uzun vadeli etkisini günümüz gereksinimleri ve koşulları ile birlikte değerlendirmektedir. Ancak işletmenin topluma ve çevreye yönelik faaliyetlerini bilinçli bir şekilde sürdürmesi durumunda işletmenin uzun vadede karlı çıkması beklenebilir. Bu bağlamda, iş dünyası için sosyal sorumluluk çok önemlidir (Mirzayeva vd., 2016: 25).

Önceleri müşteri boyutundan ele alınan sosyal sorumluluk kavramı, daha sonra işletmenin doğrudan müşterisi olsun ya da olmasın tüm toplumu kapsamakta, buna çalışanlara yönelik tutumun da eklenmesiyle çevreyi farklı bir bakış açısıyla incelemeye başlamıştır (Bayraktaroğlu vd., 2009: 2).

Belirli faaliyetler ve araştırmalar yoluyla sosyal sorumluluk, bu faaliyetlerden etkilenen tüm paydaşlar (toplum, müşteriler, hissedarlar, çalışanlar, devlet ve çevre) üzerindeki sosyal, çevresel ve ekonomik yönlerin olumsuz etkilerini en aza indirerek işletmenin gelişimine katkı sağlamanın yanı sıra planlama, devam ettirme ve sonucunu duyurma olarak da ifade edilebilir (Öztürk vd., 2013: 5). Sosyal sorumluluk, benzer uygulamaların sosyal amaçlara sahip şirketlerde hayata geçirilmesi ve toplum tarafından ahlaki bir araç olarak kabul

edilmesidir. Sosyal sorumluluk, hem toplumun hem de faaliyet gösterdikleri şirketlerin yaşam kalitesini iyileştirmek için paydaşlarla birlikte sürdürülebilir bir dünya için ahlaki, yasal, kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel değişiklikleri teşvik etmekle ilgilidir (Türk ve Gök, 2010: 200).

Bazı işletmeler, sosyal sorumluluk kavramını toplum için yararlı olan hemen hemen tüm faaliyetleri kapsayacak şekilde dahil etmeye çalışırlar. Onlara göre hizmet ve mal üreten tüm şirketler sosyal sorumluluk misyonunu etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmektedir. Bu bakış açısı klasik yaklaşımıcılara aittir. Ancak günümüzün modern işletmeleri bu uygulamalardan çok daha fazlasını gerektirmektedir (Kesal, 2021: 8).

Sosyal hayatın bir gereği olarak işletmeler bazı çalışmalarda bulunmaktadır. İşletmeler bu çalışmalarını yürütürken aynı zamanda içinde faaliyet gösterdikleri toplum da işletmelere sorumluluk yüklemiştir. İşletmeler kendi işlerini yarattıklarında toplumun işletmeye yüklediği sorumluluğa alışırlar. Bu nedenle, işletmeye eklenen toplumun yükümlülüklerini yerine getirmesi bağlamında, işletmelerin çalışmalarını en iyi şekilde uygulamak gerekmektedir (Başarır, 2003: 35). Bu nedenle, sosyal sorumluluk sergileyen işletmeler, hem faaliyetlerinin hem de toplumun sosyal seviyesinin gelişimini olumlu yönde desteklemektedirler (Kesal, 2021: 10).

Günümüzde toplumlar, uygulama açısından sosyal sorumluluk yükümlülüklerini yerine getirme konusunda işletmelere çok yüksek yükümlülükler yüklemektedir. Sosyal sorumluluğa öncelik veren işletmelere olumlu yönde bakılmaktadır. Sosyal sorumluluğu önemsemeyen, bir başka deyişle topluma hizmet etme görevini göz ardı eden ve sadece gelir elde etmek için çalışan işletmeler, toplum açısından olumsuz bir tavır sergilemektedirler. Dolayısıyla işletmeler eylemlerini, kararlarını toplumsal yönde hayata geçirdiklerinde; siyasi, insani, sosyal, ahlaki ve hukuki nedenlerle geride bırakılamayacak duruma gelmişlerdir. Bunlar işletmeler için birçok fırsat sağlasa da, sınırlamalar getiren çevresel etkilerin de farkında olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla ticari hayata talip olan firmalar toplumun talep ve ihtiyaçlarına göre faaliyet göstermekte ve çevrenin korunması gerekli bir gereklilik haline gelmektedir (Akgül, 2009: 103-104).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, sosyal sorumluluk; işletmelerin, kullanıcılarının eğitim, sağlık, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişimine katılmalarını, çevreye verdikleri zararı en aza indirecek şekilde hareket etmelerini, ahlaki ve etik değerler çerçevesinde hareket etmelerini vb. bu tür ihtiyaçları karşılamak için düşünceli hareket etmek ve yasal baskı olmadan hepsini gönüllü olarak yerine getirmek anlamına gelir (Çubukçu ve Gültekin, 2006:157). Ek olarak, sosyal sorumluluk sahibi işletmeler, sosyal yardımseverlik ve kar beklentilerinin ötesinde faaliyet gösterirler. Bu nedenle işletmeler, yaşamlarının devamlılığını sağlamak ve toplum tarafından olumsuz değerlendirilebilecek tavırlarla karşılaşmamak için sosyal sorumluluklarının ne olduğunu bilmelidirler. Aksi takdirde kişinin sosyal sorumluluklarını yerine getirmesinin zahmetinden ve maddi boyutundan çok daha yüksek bir bedel ödemesi mümkündür (Korkmaz, 2009: 22).

1.2. Küresel Sosyal Sorumluluk

Starred (1996)'ya göre, küreselleşmenin artan etkisiyle daha çok ulusal bağlamda ele alınan sosyal sorumluluk, artık küresel bir bağlamda ele alınmaktadır. Nakamura ve Watanabe-Muraoka (2006)'ya göre, küresel sosyal sorumluluk, bireyin topluma karşı yükümlülüklerini küresel bağlamda birleştiren bir kavramdır. Küreselleşme ve daha geniş sosyal sorumluluk düşüncesi ile sosyal sorumluluğun kapsamı genişlemiş ve sosyal sorunları çözme sorumluluğu küresel sorunları çözmeye doğru büyümüştür.

Küresel sosyal sorumluluk, tüm canlıların, doğanın ve onların yarattığı dünyanın bir bütün olarak sorumluluğudur. Doğal çevrenin kirlenmesi, küresel ısınma, ozon tabakasının incilmesi, elektromanyetik alanların neden olduğu tehlikeler, silahlı çatışmalar ve olumsuz sosyal alışkanlıklar gibi dünyayı ve insanlığı tehdit eden büyük sorunların önlenmesi küreselleşen insanlar için mümkündür. Sosyal sorumluluk, kişiliklerinin bir parçasıdır ve bunu etkili bir şekilde eyleme dönüştürebilmektedir. Her insanın küresel sorunların çözümünde yerine getirebileceği belirli sorumlulukları vardır (Başer ve Kılınç, 2015: 78).

Küreselleşme, işleyişinde ve yapısında bazı değişiklikleri beraberinde getirmektedir. Öğrenciler artık küresel sorunlar hakkında giderek daha fazla bilgi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, küresel sorunlar konusunda farkındalığı yüksek öğretmenleri 21. yüzyıl öğrencileri yetiştirmek için vazgeçilmez kılmaktadır. Eğitim paradigması, değişen dünya koşullarını ve bunun sonucunda ortaya çıkan yeni talep ve ihtiyaçları karşılamak için değişmelidir. Küreselleşmeyi benimseyebilen öğretmenler, öğrencilerini gerekli beceri, yetenek ve bilgilerle donatmalıdır (Richardson, 2012:45).

Bilgi, yetenek ve beceriler, bunları toplum ve insan yararına kullanma sorumluluğunu üstlenmiş kişilerin elinde anlam kazanmakta ve büyük bir güç haline gelmektedir. Toplumun refahı için sorumluluk bilinciyle hareket

etmek, özellikle gönüllü güçlerle hareket etmek, toplumların refahını, insanların yaşam kalitesini ve düzeyini artırmakta, arzulan sosyal yapının ve dünyanın şekillendirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; toplumların gelecekteki temellerini oluşturacak nesilleri yetiştiren öğretmen adaylarının küresel sosyal sorumluluklarını ölçecek bir ölçek geliştirmeyi amaçlamaktadır (Başer, Kılınç, 2015: 80).

Bir örgütün sosyal sorumluluğunun göstergesi, üzerinde etkiye sahip paydaşlarının tümünün meşru menfaatlerini önemsemesi ve dengelemesidir (Bansal ve Song, 2017:109). Sosyal sorumluluk, örgütlerin başarılarına etki eden ve toplumsal olarak yerine getirmesi gereken zorunluluklar ile bu başarıların elde edilmesinin sonuçlarını yansıtan bir düşüncedir. Örgütlerin sosyal sorumluluğu politikalarında açıkça ifade edilmesi ve aynı zamanda faaliyetlerinde ortaya konması büyük önem taşımaktadır (Brunton vd., 2017:33). Örgütlerin, kurumsal yönden sosyal sorumlu olmaları adına sosyal sorumluluğa ait olan dört temel boyutunu da sağlamaları yani; etik, gönüllü, ekonomik ve yasal anlamlarda sorumlu davranışlar sergilemeleri zorunludur. Çünkü, sosyal sorumluluk, toplumun belirli bir zamanda örgütlerin sahip olduğu ekonomik, yasal, etik ve takdire yönelik beklentileri kapsamaktadır (Cho ve Patten, 2007:644).

Sosyal sorumluluk kavramı ile yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak bireysel, toplumsal ve kurumsal boyutlarına odaklanırken, küresel boyutta sosyal sorumluluk kavramı genellikle işletme boyutuna odaklanmaktadır. Yurtiçinde eğitim ve sosyal sorumluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırmalar, küresel etkileri vurgulamamıştır. Bu çalışmada, öğretmenler için küresel sosyal sorumluluk kavramı araştırılarak, kapsam genişletilmiştir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Küreselleşme olgusuyla birlikte sosyal sorumluluk kavramı evrensel bir boyut kazanmış ve sosyal sorumluluk kavramının sınırları, yaşanılan toplumu aşarak tüm dünyayı kapsayacak şekilde genişlemiştir. Küresel sosyal sorumluluk, kendi toplumu ve küresel toplum gibi daha büyük toplum içinde iyi vatandaşlık olarak kendini gösteren sosyal tutum ve sosyal davranış örnekleridir. Bu davranış ve tutumlar adalet, güvenilirlik, sadakat ve başkalarına karşı görevleri içermektedir. Küresel sosyal sorumluluğu yüksek olan bireyler, sonuçları bireysel olarak çok pahalıya mal olsa da başkaları için derin endişe duygularına sahip olan bireylerdir. Küresel sosyal sorumluluk faaliyetleri kurumları ve bireyleri birer dünya vatandaşı haline getirirken dolaylı olarak da kurumların küresel itibarlarını da yükseltmektedir. Sosyal sorumluluk anlayışının temelinde toplum yararına çalışmalarda bulunmak, toplumda fark yaratacak etkinlikler gerçekleştirmek ve toplumun gereksinimlerini gidermek vardır. Bu açılarından bakıldığında sosyal sorumluluk bireye toplum yararına yapılması için verilen görev ve yetkilerin yerine getirilmesi olarak tanımlanabilir. Sosyal sorumluluk toplumu olumsuz etkileyecek olayları azaltmanın ya da azaltmanın yanında, toplumda fark oluşturacak etkinliklerin yapılmasıdır. Topluma karşı sorumluluklarının bilincinde olan bireylerin yetiştirilmesinde sosyal sorumluluk kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu bilincin kazandırılmasında ise eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Eğitim kurumları programlarına sosyal sorumluluk bilincinin kazandırılmasını, bunun topluma olan katkılarının görülmesini bir proje uygulaması ile sağlayabilir. Eğitim kurumlarının en önemli iç paydaşları olan öğretmenlere de bu konuda önemli görevler düşmektedir. Çocukların sosyal sorumluluk bilinci kazanması için, önce öğretmenlerin sosyal sorumluluk kavramını benimsemesi gerekir. Buradan hareketle çalışmanın amacı, İstanbul'da görev yapan 389 sınıf öğretmeni demografik özelliklerine için küresel sosyal sorumluluğun istatistiksel değerlendirilmesidir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, İstanbul'daki devlet okullarında görev yapan sınıf öğretmenleridir. Belirli ana kütleden çekilecek örnek adeti Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'ün geliştirmiş olduğu tabloda 0.05 örnekleme hatası için $p=0.50$ ve $q=0.50$ için 381 kişi şeklinde ifade edilmiştir. Bu çalışmada, 389 sınıf öğretmeni örnek hareketle analizler yapılmıştır. Örneklem yöntemi olarak "basit tesadüfi örnekleme" uygulanmıştır.

2.3. Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın ana hipotezi; sınıf öğretmenlerinin demografik özellikleri olan cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve bir sivil toplum örgütüne üye olma açısından sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme dönük sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için anlamlı farklılık olduğu yönüyledir.

2.4. Veri Toplama Aracı

Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği: Başer ve Kılınc (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 30 maddeden 5’li Likert yapısında tasarlanmıştır. Bu bağlamda, birinci faktör “Eyleme Dönük Sorumluluk” (12 madde), ikinci faktör “Ekolojik Sorumluluk” (5 madde), üçüncü faktör “Özgeci Sorumluluk” (7 madde), dördüncü faktör ise “Ulusal Sorumluluk” (6 madde) olarak hazırlanmıştır. Ölçekte yer alan 3, 7, 11, 17, 18, 20, 21, 26 ve 27 numaralı maddeler olumsuz, diğer maddeler de olumlu yargı içermektedir. Eyleme dönük sorumluluk: 1, 19, 16, 30, 5, 6, 14, 28, 9, 10, 24, 12; ekolojik sorumluluk: 25, 7, 15, 2,17; özgeci sorumluluk: 18, 11, 20, 4, 22, 23, 29; ulusal sorumluluk: 21,26, 27, 13, 3, 8 numaralı maddelerden meydana gelmektedir.

3. BULGULAR

Bu çalışmada yapılan anketin güvenirlik analizi sonuçları; Cronbach-Alpha = 0.897, Paralel = 0.896, Split = 0.895-0.898 ve Strict = 0.897 olarak belirlenmiştir. Her bir kriter %70 değerini geçtiği için anketin iç tutarlılığının sağlandığı, yorumlamaya uygun olduğu belirlenmiştir.

Katılımcılara yönelik, demografik ve genel bilgiler yüzde dağılım bilgileri şöyledir: Katılımcıların %53.1’i kadın ve %46.9’u erkektir. Öğretmenlerin %61.3’ü evli iken, %38.7’si bekaardır. Yaş dağılımı %29.5’i 25-35 yaş, %28.2’si 36-45 yaş, %25.8’i 46-55 yaş ve %16.5’i 56 yaş ve üzeridir. Öğretmenlerin %71.3’ü lisans, %28.7’si lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların %79.4’ü bir sivil toplum örgütüne üye değildir, %20.6’sının üyeliği bulunmaktadır.

Tablo 1: Boyutlara Yönelik Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler ve Normallik Test Sonuçları

Boyutlar	Ortalama	St. sapma	Asimetri	Basıklık	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
					ist	p	ist	p
<i>Eyleme Dönük Sorumluluk Alt Boyutu</i>	3,315	0,709	-0,210	-0,721	0,834	0,000	0,911	0,000
<i>Ekolojik Sorumluluk Alt Boyutu</i>	3,872	0,813	-1,325	1,218	0,771	0,000	0,885	0,000
<i>Özgeci Sorumluluk Alt Boyutu</i>	4,053	0,594	-0,967	0,633	0,694	0,000	0,713	0,000
<i>Ulusal Sorumluluk Alt Boyutu</i>	3,675	0,602	-0,889	1,109	0,563	0,000	0,709	0,000
Küresel Sosyal Sorumluluk Genel Skor	3,728	0,713	-0,645	1,357	0,714	0,000	0,824	0,000

Boyutlara yönelik ortalama değerlere bakıldığında, hem sosyal sorumluluk algısının ($\bar{x}$ =3.728) olarak yüksek olduğu görülmektedir. Son dönemdeki Avrupa Yeşil Mutabakatı ve yeşil dönüşüm gündeminin yoğun bir şekilde ele alınması toplumun her kesiminde bilinç düzeyi artırmıştır.

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir. Ölçeklere yönelik açıklayıcı faktör analizi sürecinde öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğu test edilmiştir. Veri setinin uygunluğunun yapılan testlerle onaylanmasının ardından faktör yapısının ortaya konulması amacıyla faktör tutma yöntemi olarak “Varimax” döndürme metodu ile “Temel Bileşenler Analizi” yöntemi uygulanmıştır.

Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği	Varyansı Açıklama Yüzdesi	Cronbach-Alpha (CA)
Eyleme Dönük Sorumluluk	%21.96	0.890
Ekolojik Sorumluluk	%18.65	0.887
Özgeci Sorumluluk	%16.04	0.882
Ulusal Sorumluluk	%14.28	0.880
KMO= 0.921; Bartlett χ^2 =6352,12 ve p= 0.000; Varyans Açıklama Yüzde: %70,93		

Faktör yapısında, sosyal sorumluluk için 4 faktör özdeğeri 1’den yüksek olarak elde edilmiştir. Sosyal sorumluluk ölçeği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği, iyi düzeyi ifade eden 0.70 değerinin üzerinde 0.923 olarak elde edilmiştir. Analizi yapılacak olan değişkenlerin tutarlılığını ölçmek için yapılan Bartlett küresellik testinin sonucu sosyal sorumluluk ölçeği için istatistik anlamlı (χ^2 = 6352,12 ve p= 0.000) olarak elde

edilmiştir. Anti-imaj korelasyon matrisi sonuçlarına göre, ifadelerin çapraz ilişki katsayıları kritik düzey olan 0.5'in üzerinde elde edilmiştir. Diğer yandan ölçek için extraction (çıkarma) sütununda 0.20'nin altında soru yoktur, böylece soru çıkarımına gidilmemiştir. Faktör ağırlıkları sosyal sorumluluk ölçeği için (0.63-0.82) arasında, elde edilmiştir.

Grup farklılıklarının analizinde 2 grup için Mann-Whitney-U testi ile 3 ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 3. Cinsiyet Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları

Boyut	Grup	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	MWU	p
<i>Eyleme yönelik sorumluluk</i>	Erkek	105,73	3,21	7221,5	0,000*
	Kadın	141,67	3,30		
<i>Ekolojik sorumluluk</i>	Erkek	144,30	3,71	8606,5	0,000*
	Kadın	157,99	3,83		
<i>Özgeci sorumluluk</i>	Erkek	132,55	4,12	7436,5	0,000*
	Kadın	145,21	4,28		
<i>Ulusal sorumluluk</i>	Erkek	106,80	3,56	7130,5	0,000*
	Kadın	141,02	3,68		
Küresel sosyal sorumluluk genel boyut	Erkek	125,66	3,71	8502,5	0,000*
	Kadın	149,43	3,79		

MWU=Mann-Whitney-U Testi; *0,05 için anlamlı farklılık

Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutlar için cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0.05$). Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme yönelik sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için kadın öğretmenlerin puanı anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Kadınlar erkeklere göre sosyal sorumluluk algısında daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Tablo 4. Medeni Durum Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları

Boyut	Grup	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	MWU	p
<i>Eyleme yönelik sorumluluk</i>	Evli	124,88	3,26	9732,12	0,014*
	Bekar	132,06	3,30		
<i>Ekolojik sorumluluk</i>	Evli	119,64	3,75	8372,08	0,009*
	Bekar	123,09	3,82		
<i>Özgeci sorumluluk</i>	Evli	134,46	3,87	9102,45	0,000*
	Bekar	154,53	4,09		
<i>Ulusal sorumluluk</i>	Evli	138,89	3,51	7904,26	0,000*
	Bekar	151,50	3,72		
Küresel sosyal sorumluluk genel boyut	Evli	136,79	3,58	8167,92	0,002*
	Bekar	146,59	3,70		

MWU=Mann-Whitney-U Testi; *0,05 için anlamlı farklılık

Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutlar için medeni durum değişkeni açısından anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0.05$). Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme yönelik sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için bekar öğretmenlerin puanı anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Bekar öğretmenler evli öğretmenlere göre sosyal sorumluluk algısında daha yüksek düzeydedir.

Tablo 5. Yaş Açısından Kruskal-Wallis Sınaması Sonuçları

Boyut	Grup	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	KW	p
<i>Eyleme yönelik sorumluluk</i>	25-35 yaş	144,88	3,26	19,006	0,004*
	36-45 yaş	132,06	3,18		
	46-55 yaş	119,64	3,15		
	56 yaş ve üzeri	105,34	3,10		
<i>Ekolojik sorumluluk</i>	25-35 yaş	133,09	3,82	19,531	0,001*
	36-45 yaş	124,46	3,77		
	46-55 yaş	119,53	3,68		
	56 yaş ve üzeri	107,57	3,65		
<i>Özgeci sorumluluk</i>	25-35 yaş	158,89	4,08	14,968	0,000*
	36-45 yaş	141,50	3,89		
	46-55 yaş	136,79	3,75		
	56 yaş ve üzeri	130,25	3,70		
<i>Ulusal sorumluluk</i>	25-35 yaş	156,59	3,71	13,897	0,007*
	36-45 yaş	144,96	3,66		
	46-55 yaş	136,18	3,51		
	56 yaş ve üzeri	134,90	3,49		
Küresel sosyal sorumluluk genel boyut	25-35 yaş	179,32	3,77	12,478	0,000*
	36-45 yaş	162,33	3,63		
	46-55 yaş	150,24	3,54		
	56 yaş ve üzeri	145,12	3,50		

KW=Kruskal-Wallis Testi, *0,05 için anlamlı farklılık

Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutlar için yaş değişkeni açısından anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0.05$). Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme yönelik sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için 25-35 yaş arasındaki öğretmenlerin puanı diğer yaş gruplarına göre anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Genç öğretmenlerin sosyal sorumluluk algısı daha yüksektir.

Tablo 6. Eğitim Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları

Boyut	Grup	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	MWU	p
<i>Eyleme yönelik sorumluluk</i>	Lisans	108,56	3,24	6893,11	0,000*
	Lisansüstü	137,47	3,32		
<i>Ekolojik sorumluluk</i>	Lisans	122,97	3,78	8783,00	0,014*
	Lisansüstü	141,78	3,89		
<i>Özgeci sorumluluk</i>	Lisans	132,28	3,94	7632,78	0,009*
	Lisansüstü	137,94	4,04		
<i>Ulusal sorumluluk</i>	Lisans	109,95	3,68	8135,16	0,017*
	Lisansüstü	121,75	3,75		
Küresel sosyal sorumluluk genel boyut	Lisans	138,93	3,68	7844,26	0,000*
	Lisansüstü	149,44	3,74		

MWU=Mann-Whitney-U testi; *0,05 için anlamlı farklılık

Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutlar için eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0.05$). Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme yönelik sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için lisansüstü eğitim düzeyine sahip öğretmenlerin puanı anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Eğitim düzeyi arttıkça sosyal sorumluluk algısı anlamlı şekilde yükselmektedir.

Tablo 7. Sivil Toplum Örgütüne Üye Olma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları

Boyut	Grup	Ortalama Sıra	Cevap Ortalaması	MWU	p
<i>Eyleme yönelik sorumluluk</i>	Üye	135,18	3,20	9351,25	0,000*
	Üye değil	125,58	3,13		
<i>Ekolojik sorumluluk</i>	Üye	154,96	3,84	9105,66	0,000*
	Üye değil	131,44	3,76		
<i>Özgeci sorumluluk</i>	Üye	157,38	3,99	10109,45	0,000*
	Üye değil	140,79	3,80		
<i>Ulusal sorumluluk</i>	Üye	141,33	3,70	9557,22	0,000*
	Üye değil	136,67	3,66		
Küresel sosyal sorumluluk genel boyut	Üye	158,61	3,73	9980,30	0,005*
	Üye değil	141,63	3,69		

MWU=Mann-Whitney-U testi; *0,05 için anlamlı farklılık

Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutlar için eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0.05$). Küresel sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme yönelik sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için bir sivil toplum örgütüne üye öğretmenlerin puanı anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır. Sivil toplum örgüte üye olmak sosyal sorumluluk algısının yüksek olduğunu göstermiştir.

4. SONUÇ

Sosyal sorumluluk bilincinin ortaya çıkması ve gelişmesi için toplumun da desteğine ve bunun yanında belirli bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Sorumluluk bilincinin güçlenmesinde birçok faktörün etkisi bulunmakla birlikte bunlar arasında ikisinin daha çok ön planda olduğu söylenebilir. Bu faktörler sosyalleşme sürecindeki deneyim ve alınan formal-informal eğitim olarak ifade edilebilir. Sosyal sorumluluk bilincinin güçlendirilmesi eğitimin öncelik verdiği hedefleri içerisinde yer almakta ve bu süreçte okul, öğrencilerin topluma karşı sosyal sorumluluk bilinciyle yetişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Sosyal sorumluluk, okulun içinde bulunduğu topluma karşı duyarlı bireyler yetiştirmeyi, toplumun sorunlarına çözümler üretmeye çalışmayı, topluma karşı yardımcı olmayı gerektirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, 389 sınıf öğretmeni için demografik özellikler olan cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve bir sivil toplum örgütüne üye olma açısından sosyal sorumluluk ve alt boyutları olan eyleme dönük sorumluluk, ekolojik sorumluluk, özgeci sorumluluk, ulusal sorumluluk için anlamlı farklılık olup olmadığını araştırmaktır. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonucunda normal dağılım sağlanmamıştır. Grup farklılığı analizlerinde parametrik olmayan testler olan iki grup için Mann-Whitney-U testi, üç ve üzeri grup için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Cinsiyet açısından kadın öğretmenlerin, medeni durum açısından bekarların, yaş açısından 25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin, eğitim durumu açısından lisansüstü eğitim düzeyinde olan öğretmenlerin ve bir sivil toplum kuruluşuna üye olan öğretmenlerin anlamlı şekilde yüksek sosyal sorumluluk skoruna sahip olduğu belirlenmiştir.

Sosyal sorumluluk kavramına yönelik araştırmalar genellikle bireysel, toplumsal ve kurumsal boyutlara odaklanmış (Bozkurt, 2009; Eraslan, 2011; Hull, 2002; İşseveroğlu, 2001; Pelit, Keleş ve Çakır, 2009; Wildowicz-Giegiel, 2014); küresel boyutta da işletme bazında sosyal sorumluluk kavramına dikkat çekilmiştir (Çelik, 2007; Güngör, 2010; Vural ve Coşkun, 2011). Buna karşılık bir ülkede eğitim ve sosyal sorumluluk arasındaki bağı güçlendiren çalışmalar küresel etkilere vurgu yapmamıştır (Eren, 2011; Şirin, 2005; Yılmaz, 2011). Sezgin ve Tınmaz (2017) öğretmen ve okul müdürleriyle yaptıkları bir çalışma sonucunda katılımcıların

sosyal sorumluluk kavramıyla ilgili duyarlılık, insana değer verme, yardımseverlik, vicdan, dürüstlük, hayvanları koruma gibi benzer kavramlara değindikleri görülmüştür. Shaari vd. (2018), sosyal sorumluluk projeleri ve çalışmalarının insanların iyi birer yurttaş olmalarında ve toplumla bağlarının güçlenmesinde önemli bir fayda sağladığını dile getirmektedir.

Çalışmada bazı önerileri şöyledir: sosyal sorumluluk çalışmalarının yaygınlaştırılması için müfredatta değişiklikler yapılabilir, öğretmenlere sosyal sorumluluk konusunda eğitimler verilerek, proje yazmaları sağlanabilir, öğrencilere sosyal sorumluluğun önemini kavramaları için çeşitli derneklerle iletişime geçilerek projeler yaptırılabilir, sosyal sorumluluk projeleri düzenlerken sivil toplum örgütleri, medya, dernekler ve vakıflarla iletişim sağlanmalı paydaş olarak ortak çalışmalar organize edilebilir, velilerin desteği amaçlı bilinçlendirme toplantıları düzenlenerek işbirliği sağlanabilir. Topluma hizmet çalışmalarını öğrencilerin hayatının önemli bir parçası haline getirmek, onlar için güçlü bir zemin oluşturmasını sağlayacak politikaları oluşturmak gereklidir.

Eğitim kurumları sosyal sorumluluk projelerini belirlerken öncelikle öğrencilerin bireysel özelliklerinin geliştirilmesi ile birlikte insani değerleri kavramalarını ön planda tutmalıdır. Özellikle empati duygusu güçlü bireyler yetiştirmek için disiplinlerarası çalışmalar önemli yere sahiptir. Bu çalışmalar doğrultusunda öğrenciler, aldığı derslerin içeriğine yönelik belli başlı kazanımlarla desteklenmelidir. Sosyal sorumluluk kavramı günümüzde her geçen yıl önemini artırmaktadır. Ön plana çıkan “deneyimleyerek öğrenme modeli” ile öğrencilerin okul içinde öğrendikleri bilgiler, okul dışı alanlardaki projeler ile güçlendirilmelidir. Öğrencilerin projelerde görevlendirilmesi, isteyerek ve seyerek yardım kampanyaları başlatmaları özellikle farklı görevlerde aktif bir şekilde rol almaları eğitim kurumları tarafından desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akgül, U. (2009). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramına Sosyal Antropolojik Bir Yaklaşım. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 95-114.
- Bansal, P. & Song, H. C. (2017). Similar But Not The Same: Differentiating Corporate Sustainability From Corporate Responsibility. Academy Of Management Annals, 11(1), 105-149.
- Başer, E. H. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Küresel Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Başer, E. H. & Kılınç, E. (2015). Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Sakarya University Journal Of Education, 5(3), 75-89.
- Bayraktaroğlu, G., İltar, B. & Tanyeri, M. (2009). Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Pazarlamada Yeni Bir Paradigmaya Doğru, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Bozkurt, V. (2000). Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları. Ankara: Türk Ağır Sanayi Ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası, 38(1), 187-202.
- Brunton, M., Eweje, G. & Taskın, N. (2017). Communicating Corporate Social Responsibility To Internal Stakeholders: Walking The Walk Or Just Talking The Talk?, Business Strategy And The Environment, 26(1), 31-48.
- Cho, C.H. & Patten, D.M. (2007), The Role Of Environmental Disclosures As Tools Of Legitimacy: A Research Note, Account. Organ. Soc, 32(7), 639-647.
- Çelik, A. (2007). İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları. (İçinde C. Aktan (Ed)), Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler Ve Sosyal Sorumluluk (Ss. 61-85). İstanbul: İgiad Yayınları.
- Çubukçu, Z. & Gültekin, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. Bahar Dergisi 37, 155-174.
- Dökmen, Ü. (2003). İletişim Çatışmaları Ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eraslan, L. (2011). Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinin (Bss) Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim Kültür Ve Araştırma Dergisi, 7(24), 81-91.
- Eren, S. (2011). İlköğretim Velilerinin Okul Yöneticilerinden Sosyal Sorumluluk Görevlerine İlişkin Beklentileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Güney, C. (2011) Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları Açısından Çevre Muhasebesi. *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 7(25), 67-79.
- Güngör, C. R. (2010). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İşletmeye Olan Katkıları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hull, D. L. (2002). The Social Responsibility Of Professional Societies. *Metaphilosophy*, 33(5), 552-565.
- İşseveroğlu, G. (2001). İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Ve Etik. *Yönetim Ve Ekonomi*, 8(2), 55-67.
- Kesal, M. (2021). Sosyal Sorumluluk Algısı İle Örgütsel Sinizm Arasındaki İlişki: Pozitif Psikolojik Sermayenin Düzenleyici Rolü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Korkmaz S (2009) İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları (Umuttepe Yayınları, Kocaeli).
- Mirzayeva, G., Gök, D.K., Oruç, M.C., & Batman, O. (2016). Turizm İşletmelerinde Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları: 4 Ve 5 Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Tübvav Bilim*, 9(4), 23-30.
- Nakamura, M. & Watanabe-Muraoka, A. M. (2006). Global Social Responsibility: Developing A Scale For Senior High School Students In Japan. *International Journal For The Advancement Of Counselling*, 1(1), 213-226.
- Negiz, N, (2015). Türk Kamu Yönetimi Anlayışında Sosyal Sorumluluk, Pelikan Yayıncılık, Ankara.
- Öztürk, A. (2010). İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Çalışanların Performansına Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, C., Torlak, Ö., Tokgöz, N., Ayman, M., & Özgen, E. (2013). Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- Pelit, E., Keleş, Y., & Çakır, M. (2009). Otel İşletmelerinde Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 19-30.
- Richardson, P. (2012). Teaching With A Global Perspective. *Inquiry: The Journal Of The Virginia Community Colleges*, 17(1), 43-50.
- Sezgin, F. & Tınmaz, A. (2017). Okulun Sosyal Sorumluluk Rolü Hakkında Okul Müdürü, Sınıf Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. *Tübvav Bilim Dergisi*, 10(2), 77-92.
- Shaari, R., Sarip, A., Rajab, A., & Zakaria, W.Z.W. (2018). The Impact Of University Social Responsibility Towards Producing Good Citizenship: Evidence From Malaysia. *International Journal Of Organizational Leadership*, 7, 374-382.
- Starret, R. H. (1996). Assessment Of Global Social Responsibility. *Psychological Reports*, 1(1), 535-554.
- Şirin, H. (2005). Öğrencilerin Sosyal Sorumluluklarının Geliştirilmesinde Öğretmenlerin Rolü. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 301-316.
- Türk, M., Gök, A. (2010). Yeşil Pazarlama Anlayışı Açısından Üretici İşletmelerin Sosyal Sorumluluğu. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 199-220.
- Vural, Z. B., & Coşkun, G. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Etik. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(1), 61-87.
- Wildowicz-Giegiel, A. (2014). The Evolution And The New Frontiers Of Social Responsibility Accounting. *Problems Of Management In The 21st Century*, 9 (1), 95-102.
- Yaman, A. (2012). Halkla İlişkilerde Etik Değerler Ve Sosyal Sorumluluk Değer Yargılarının Uygulanabilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 160-165.
- Yılmaz, K. (2011). Eğitim Fakültelerinin Sosyal Sorumluluğu Ve Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi: Nitel Bir Araştırma. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (2), 86-108.